

**PLAN FÖR
SOCIALVÅRDEN
2012 - 2016**

I	INLEDNING	2
	1. ALLMÄNT	2
	2. PLANENS UPPSTÄLLNING	2
II	LANDSKAPSREGERINGENS ROLL	3
	1. ALLMÄNT	3
	2. PLANERING OCH LEDNING	3
	3. ÖVERVAKNING OCH TILLSYN.....	3
III	MÅL OCH ANVISNINGAR	5
	1. ÖVERGRIPANDE MÅL	5
	2. SOCIAL TRYGGHET	5
	3. ANSVARET FÖR ORDNANDET AV SOCIALVÅRDEN	6
	4. ORGANISATIONEN AV VERKSAMHETEN	6
	5. KLIENTENS STÄLLNING OCH RÄTTIGHETER	7
	6. FÖREBYGGANDE ARBETE.....	7
	7. BARN OCH UNGDOM	8
	7.1. <i>Barnfamiljer</i>	9
	7.2. <i>Barnskydd</i>	10
	7.2.1. Förebyggande åtgärder	11
	7.2.2. Stödåtgärder inom den öppna vården.....	11
	7.3. <i>Barnomsorg</i>	11
	7.4. <i>Hemvårdsstöd</i>	12
	8. ALKOHOL OCH NARKOTIKA	13
	8.1. <i>Missbrukarvård</i>	13
	9. ÄLDREOMSORG	14
	10. SERVICE FÖR FUNKTIONSHINDRADE	16
	11. SPECIALOMSORG	16
	12. UTKOMSTSTÖD	16
	13. BOENDE.....	17
	14. UTVECKLING AV SERVICESTRUKTUREN OCH SERVICEN	17
	15. KVINNOFRIDSARBETET	18
	16. DATA-, STATISTIK- OCH UPPFÖLJNINGSSYSTEM.....	18
	17. SOCIALJOUR	18
IV	RESURSER	19
	1. DRIFT	19
	2. PERSONAL	19
	3. ANLÄGGNINGSPROJEKT	19
	3.1. <i>Definition</i>	19
	3.2. <i>Förslag över anläggningsprojekt</i>	19
	3.3. <i>Ansökan om landskapsandel för anläggningsprojekt</i>	19
	3.4. <i>Fastställande av anläggningsprojekt</i>	19
	3.5. <i>Inkomna förslag över anläggningsprojekt</i>	20

Plan för ordnande av socialvården i landskapet Åland under åren 2012 - 2016

Antagen i Mariehamn den 5 januari 2012.

I INLEDNING

1. Allmänt

Enligt landskapslagen (1993:71) om planering av och landskapsandel för socialvården skall landskapsregeringen årligen anta en plan - **socialvårdsplanen** - för ordnande av socialvården i landskapet under de fem följande åren.

Socialvårdsplanen skall innehålla följande:

1. målen och anvisningarna för ordnandet av socialvården
2. de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigande i speciallag
3. de landskapsandelar som skall erläggas för socialvården, basbelopp enligt åldersgrupp per invånare samt en uppskattning av det sammanlagda beloppet av driftskostnaderna för den socialvård som kommunerna ordnar
4. antalet anställda inom den socialvård som ligger till grund för fastställande av landskapsandelen
5. en förteckning över anläggningsprojekt, de högsta kostnader för de projekt som berättigar till landskapsandel och projektens inledningsår
6. beloppet av minimikostnader för att ett projekt skall betraktas som ett anläggningsprojekt samt
7. en uppskattning av den landskapsandel som betalas för anläggningsprojekt.

2. Planens uppställning

I planen anges mål och anvisningar för socialvården och dess utvecklande i landskapet Åland under de kommande åren. Målen kompletteras i förekommande fall med anvisningar. Målen och anvisningarna riktar sig i första hand till kommunerna och är riktgivande till sin karaktär. Syftet är att bidra till utvecklandet av socialvården i landskapet, samt att stödja arbetet inom den sociala sektorn. Långsiktigt skall målen och anvisningarna även underlätta en uppföljning och utvärdering av verksamheten.

II LANDSKAPSREGERINGENS ROLL

1. Allmänt

Socialvårdsbyrån vid landskapsregeringens social- och miljöavdelning skall handlägga ärenden som gäller främjande av social välfärd och förebyggande av sociala problem.

Enligt socialvårdslagen (FFS 710/1982) respektive landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riks författningar om socialvård ankommer den allmänna planeringen, ledningen och övervakningen av socialvården på landskapsregeringen.

I enlighet med landskapsregeringens ramprogram för det åländska jämställdhetsarbetet ska jämställdhetsperspektivet integreras i de ordinarie sakpolitiska frågorna och finnas med då beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Inom ramen för socialvårdens kärnuppdrag ska flickor, pojkar, kvinnor och män ha samma förutsättningar att få sina behov tillgodosedda på ett kunskapsbaserat och kostnadseffektivt sätt.

2. Planering och ledning

Landskapsregeringen fullgör sin planerings- och ledningsfunktion inom den sociala verksamheten bland annat genom att:

- ordna erfarenhetsutbyten för tjänstemän verksamma inom socialvården
- föra en kontinuerlig dialog med kommunerna och Ålands kommunförbund
- kontinuerligt se över och vid behov revidera lagstiftningen inom området
- informera om förändringar inom lagstiftningen
- ordna viss utbildning och kompetensutveckling
- samordna tillämpningen av regler och bestämmelser
- utöva tillsyn

Landskapsregeringen erfar att kommunerna har uttalat ett behov av ökad information om sociallagstiftningen. Landskapsregeringen avser därför att i större utsträckning än hittills informera allmänt om den sociallagstiftning som faller under åländsk behörighet samt kontinuerligt informera om nya lagar och förestående ändringar i befintliga lagar på socialrättens område. Landskapsregeringen ger dock inte rådgivning i enskilda fall eftersom detta inte är förenligt med landskapsregeringens roll som tillsynsmyndighet.

3. Övervakning och tillsyn

En viktig funktion för landskapsregeringen i dess arbete med planering och ledning av den sociala verksamheten i kommunerna är att utöva viss tillsynsverksamhet. Syftet med tillsynen kan sammanfattas i följande punkter:

- Framåtsyftande
- Kvalitetshöjande
- Samordning av kommunal verksamhet i landskapet
- Skaffa underlag för utvecklingsarbete
- Lyfta fram brister i verksamheten

Landskapsregeringen har påbörjat utvecklandet av en systematisk tillsynsverksamhet gentemot kommuner och privata socialserviceproducenter inom den sociala sektorn. Landskapsregeringen har i juni 2009 antagit en plan för social tillsyn. I planen beskrivs olika

metoder för tillsyn och arbetsverktyg för dessa. Den inkluderar även en modell för tillsyn över socialvården på Åland för en treårsperiod och utgör en bas för tillsynsarbetet som revideras årligen i samband med att socialvårdsplanen antas. Tillsynsverksamheten skall bidra till att verksamhetsutövaren ständigt utvecklar och förbättrar sin verksamhet som rör enskilda människors rättssäkerhet, verksamhetens laglighet samt god kvalitet inom socialvården. Verksamheten kommer att utvecklas i samråd med kommunerna.

Vision

Ett effektivt nyttjande av landskapsregeringens och kommunernas resurser inom det sociala området främjar en god socialvård för kvinnor och män.

Mål

- *Utveckla och bedriva en ändamålsenlig tillsynsverksamhet inom den sociala verksamheten.*

Anvisning

1. *Kommunerna skall verka för att landskapsregeringen förses med relevanta fakta och information om den sociala verksamheten inom ramen för tillsynsverksamheten.*

III MÅL OCH ANVISNINGAR

1. Övergripande mål

Den övergripande målsättningen för socialvården för åren 2012-2016 är att:

- förebygga och förhindra social utslagning
- främja kvinnors och mäns tillgång till likvärdig och trygg socialvård
- trygga socialvårdsverksamheten

Landskapsregeringen erfar att behovet av juridisk rådgivning i enskilda fall är stort i kommunerna. Kommunerna bör inom ramen för samarbetet inom Ålands kommunförbund överväga möjligheter att tillhandahålla juridisk rådgivning för kommunerna inom det sociala området.

Ålands kommunförbund arbetar för ett närmare samarbete mellan kommunerna inom bland annat det sociala området. Landskapsregeringen konstaterar att flera kommuner har etablerat ett samarbete inom den sociala sektorn. Landskapsregeringen ser mycket positivt på denna utveckling och rekommenderar fortsatt interkommunal samverkan inom alla de områden inom sociala sektorn där det är ändamålsenligt.

2. Social trygghet

En god social trygghet på alla plan är en förutsättning för ett modernt samhälle. I begreppet social trygghet ingår bland annat förebyggande verksamhet, socialvårdstjänster av viss omfattning och kvalitet samt ett ekonomiskt skyddsnät i form av trygghet under sjukdom, arbetslöshet och ålderdom samt annat utkomstskydd. Enligt grundlagen garanteras därför alla vissa ekonomiska, sociala och kulturella grundläggande rättigheter. Landskapet och kommunerna skall tillförsäkra var och en dessa rättigheter.

Syftet med den sociala tryggheten är att främja befolkningens hälsa och funktionsförmåga, att ge förutsättningar för en sund arbets- och livsmiljö samt att trygga en tillräcklig utkomst, social- och hälsovårdstjänster och social trygghet i livets alla skeden. Så gott som alla hushåll erhåller tidvis någon form av inkomstöverföring eller nyttjar socialvårdstjänster.

Kommunerna har en viktig roll då det gäller att utveckla den sociala tryggheten. Socialtjänsterna och utkomstskyddet styrs med hjälp av lagstiftning. Tjänsterna finansieras huvudsakligen med skatter och landskapsandelar. Kostnaderna för utkomstskyddet täcks med avgifter som tas ut av arbetsgivare och de försäkrade samt med skattemedel.

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) har på uppdrag av landskapsregeringen i rapporten Ekonomisk utsatthet och social trygghet (rapport 2007:5) undersökt hur den del av det sociala trygghetssystemet som faller under Ålands lagstiftningsbehörighet fungerar i praktiken, och i vad mån de olika bidragen minskar risken för relativ fattigdom. Landskapsregeringen fortsätter arbetet med att förbättra det sociala trygghetssystemet som faller under Ålands lagstiftningsbehörighet utgående från slutsatserna i rapporten. Vidare skall enskilda personers delaktighet i samhällslivet och på arbetsmarknaden tryggas i en lag om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte.

Den kulturella mångfalden i landskapet har ökat och kommer att öka ytterligare i framtiden. Dels tar vi emot flyktingar dels behöver vi viss inflyttning för att möta ett hotande underskott på arbetskraft. Landskapet och kommunerna har ett gemensamt intresse att effektivt förhindra allvarliga kulturella konflikter och främja en smidig integration i samhället av de nya etniska grupperna. En lag om främjande av integration skall utarbetas.

Mål

- *Kommunernas socialvårdstjänster skall ha god tillgänglighet för behövande och innehålla en tillräckligt hög kvalitet.*
- *Samhällets integration av inflyttade skall fungera väl.*

Anvisning

2. *Kommunerna bör i tillräcklig utsträckning tillgodose behovet av information, handledning och rådgivning beträffande förmånerna inom socialvården och det övriga socialskyddet.*

3. Ansvar för ordnandet av socialvården

Enligt landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård samt socialvårdslagen (FFS 710/1982) skall kommunerna ombesörja planeringen och verkställandet av socialvården. Kommunerna har således ett omfattande lagstadgat ansvar för ordnandet av socialvården. Samtidigt har kommunerna goda möjligheter att lokalt anpassa lösningar till sina verksamhetsförutsättningar vid ordnandet av socialvården. Ett av målen med organisationen är att öka kommuninvånarnas påverkningsmöjligheter. För att möjliggöra detta är det viktigt att de värderingar som ligger bakom prioriteringsbeslut är tydliga och diskuteras öppet, samt att prioriteringarna bygger på ett så relevant faktaunderlag som möjligt.

Det ansvar som åläggs kommunerna i till exempel lagstiftningen om barnskydd, missbrukarvård och handikapps-service, förutsätter att kommunerna årligen i samband med sin budgetberedning utreder de nödvändiga tjänsternas och stödåtgärdernas innehåll och omfattning.

Anvisning

3. *Kommunerna bör vid sin budgetering tydligt ange sina prioriteringar inom den sociala verksamheten.*

4. Organisationen av verksamheten

En framgångsrik socialvård förutsätter ett gott samarbete mellan olika aktörer. Genom sitt ansvar för socialvården, har kommunerna en central roll i det sammanhanget. En vidareutveckling av det sociala trygghets- och servicesystemet förutsätter att kommunerna aktivt samarbetar med Ålands hälso- och sjukvård, landskapsregeringen samt andra producenter av socialvård, såsom ideella organisationer, föreningar och enskilda personer.

Kommunernas verksamhet skall alltid skötas med den enskilda medborgaren i centrum. Även sättet att organisera verksamheten skall ske ur ett medborgarperspektiv.

Landskapsregeringen har under hösten 2010 - sommaren 2011 utrett olika modeller för en framtida omorganisation av socialvården på Åland. En referensgrupp, där kommunrepresentanter ingått, har varit tillsatt inom ramen för utredningsuppdraget.

Anvisning

4. *Kommunerna bör aktivt samarbeta med andra aktörer inom socialvården.*

5. Klientens ställning och rättigheter

Klienten skall stå i centrum för kommunernas socialvård. Detta innebär att en klient har rätt till socialvård av god kvalitet och gott bemötande utan diskriminering. Klienten skall bemötas så att hans eller hennes människovärde inte kränks och så att hans eller hennes övertygelse och integritet respekteras. Klientens önskemål, åsikt, fördel och individuella behov samt språkkunskaper och kulturella bakgrund skall om möjligt beaktas.

Socialvårdspersonalen skall för klienten utreda hans eller hennes rättigheter och skyldigheter samt olika alternativ och deras verkningar samt andra omständigheter som är av betydelse för klientens sak. Utredningen skall presenteras så att klienten förstår dess innehåll och betydelse tillräckligt. Klienten har rätt att ta del av uppgifter inom socialvården, även sådana som har införts i ett personregister, om de har betydelse i hans eller hennes ärende, dock med de begränsningar lagstiftningen anger.

När klienten ansöker om socialvårdstjänster inklusive barnomsorg eller förmåner, skriftligen eller muntligen, skall ett förvaltningsbeslut fattas eller, när privat socialvård ordnas, skall ett skriftligt avtal mellan den som lämnar socialvård och klienten ingås. Ett beslut skall motiveras och innehålla en besväransvisning eller upplysning om besvärshöjningsbud. Av beslutet skall det klart framgå vad klienten har rätt till eller är förpliktad till eller hur ärendet annars avgjorts. Att enbart hänvisa till bristen på anslag är inte en godtagbar grund för att avslå en ansökan om en tjänst eller förmån. Även när det gäller anslagsbundna förmåner skall sökandens individuella förhållanden och behov av förmånen eller tjänsten alltid utvärderas.

För bedömning av klientens behov av socialvård och för säkerställande av att han eller hon erhåller hjälp skall en service- och vårdplan uppgöras i samråd med klienten. Genom planen främjas syftet att beakta klientens önskemål och åsikter i en sak som berör klienten själv. Service- och vårdplanen skall vara tillräckligt detaljerad. Klientens individuella förhållanden och specialbehov skall beaktas i planen. Genomförandedelen i planen skall vara tillräckligt specificerad för att klienten och den som ordnar servicen vet vad de har förbundit sig till. Planen skall kontrolleras och smidigt kunna ändras vartefter klientens behov av tjänster förändras.

En plan behöver inte göras upp, om det är fråga om tillfällig rådgivning eller handledning.

Anvisning

5. *Kommunerna skall tillförsäkra klienterna god tillgänglighet och kvalitet i sin socialservice.*
6. *Kommunerna skall främja klient- och patientombudsmannens ställning och förutsättningarna för dennes verksamhet.*

6. Förebyggande arbete

Ett av de viktigaste verktygen för att bekämpa social utslagning är förebyggande verksamhet. Skapandet av gynnsamma miljöer och förebyggande åtgärder är både på kort och lång sikt det mest ekonomiska alternativet när det gäller att bevara befolkningens sociala välbefinnande och hälsa. Genom att satsa tillräckligt med resurser på planeringen och den förebyggande verksamheten kan man minska behovet av social- och hälsovårdstjänster och därmed undvika onödiga kostnader.

Kommunerna bör utforma tydliga mål för den sociala verksamheten i allmänhet och för den förebyggande verksamheten i synnerhet. Målen bör vara konkreta, realistiska och möjliga att följa upp. Därmed kan ett bättre underlag skapas för bedömningar om var i organisationen kvalitetsförbättringar och effektiviseringar är möjliga och särskilt viktiga att genomföra.

Mål

- *Kommunerna har tydliga mål för den sociala verksamheten i allmänhet och för den förebyggande verksamheten i synnerhet.*

Anvisning

7. *Socialt välbefinnande och ett förebyggande tänkande skall genomsyra all samhällsplanering.*
8. *Kommunerna bör uppställa långsiktiga och tydliga mål för den sociala verksamheten, som mäts och utvärderas årligen.*
9. *Kommunerna bör utveckla rutiner för sin egen interna kvalitetskontroll inom sina verksamhetsområden.*
10. *Kommunernas revisorer bör övervaka och utvärdera hur kommunerna uppfyller socialpolitiska mål som fullmäktige uppställer.*

7. Barn och ungdom

Grunden för god hälsa och social anpassning skapas under barn- och ungdomsåren. Det är därför viktigt att i ett tillräckligt tidigt skede uppmärksamma eventuella symptom på otrygghet och störningar i flickors och pojkars sociala utveckling. Förebyggande arbete för att hindra psykisk ohälsa och ungdomars missbruk av alkohol, tobak och narkotika är av särskilt stor betydelse.

I de undersökningar som gjorts om åländska barn och ungdomars psykiska välbefinnande konstateras att olika stressymtom och depressioner förekommer i stort sett i samma omfattning på Åland som i övriga Norden. Ett starkare fokus kommer fortsättningsvis att, precis som i övriga Norden, riktas mot flickors och pojkars psykiska välbefinnande. Landskapsregeringen fortsätter att genomföra särskilt riktade satsningar som stöder barn och unga inom en tvärssektoriell kraftsamling med fokus på psykiskt välbefinnande hos barn.

Kommunerna skall i större utsträckning beakta principen i barnkonventionen om att vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet och tydligt dokumentera att principen har beaktats. Ett effektivt sätt att förebygga sociala problem hos barn och unga är att redan i planerings- och beslutsskedet göra en noggrann analys av hur olika alternativ kan tänkas påverka flickor och pojkar i olika åldrar och sedan väga in detta i beslutet. Landskapsregeringen har utvecklat en modell för en sådan barnkonsekvensanalys och implementerar nu denna tankegång i olika förvaltningars beslutsfattande och verksamheter. Även stöd till föräldrarna i deras fostran är en angelägen uppgift för alla samhällets institutioner och myndigheter. Beprövade och utvärderade familjestödsmetoder bör ingå som en självklar integrerad del i allt arbete gällande flickor och pojkar.

Socialvården har även ett stort ansvar för att flickor och pojkar inte far illa. Tvärssektoriell och konstruktiv samverkan mellan berörda myndigheter och organisationer är en viktig förutsättning då det gäller hjälp och stöd åt våldsutsatta kvinnor och deras barn men också då det gäller hjälp till förövaren. Samförstånd och ett gemensamt synsätt på mäns våld mot

kvinnor och barn är nödvändigt för att inte kvinnor och barn som söker samhällets stöd skall uppleva sig kränkta på nytt.

Barns egen aktivitet och deras engagemang i frågor som gäller dem själva bör uppmuntras. När föräldrarna får sitt första barn behöver de särskilt stöd och uppmuntran för uppbyggnaden av förhållandet till barnet och familjelivet. Mödravården och barnrådgivningen har här en central roll. Redan under graviditeten bör pappor ges utrymme att aktivt delta i den rådgivning som ges modern och på detta sätt tillförsäkras att den framtida kontakten mellan pappan och barnet förstärks.

Risken för utslagning är uppenbar i fråga om till exempel barn som avbrutit grundskolan, är klienter inom barnskyddet eller drabbats av svårigheter med skolgången. Socialförvaltningen kan stöda dessa unga genom att ta initiativ till samarbete med skolan, ungdomsledare, fritidsledare och ideella organisationer, till exempel idrottsorganisationer.

Kommunerna bör satsa på servicen till riskfamiljer, det vill säga till familjer med ekonomiska, missbrukar- eller dylika problem. Härigenom kan kommunerna minska på behovet av barnskydd och förhindra senare problem hos barnet. Kommunerna borde även överväga att allmänt satsa på hemservice för barnfamiljer samt att skapa ett fungerande samarbete med sakkunniga inom rådgivningen, socialt arbete och annan socialservice. Hälso- och sjukvården borde garanteras en tillräcklig multiprofessionell konsultation vid behov.

Det är synnerligen viktigt att barnomsorgen, skolan samt hälso- och sjukvården i ett så tidigt skede som möjligt reagerar när de upptäcker att barn far illa. Socialvården ansvarar för barnskyddet och skall kontaktas när nämnda instanser anser att barn är i behov av att stödåtgärder sätts in.

Anvisning

- 11. Kommunerna bör i förebyggande syfte rikta särskilda insatser till riskfamiljer och utsatta barn och ungdomar.*
- 12. Kommunerna bör vid misstanke om våld mot barn följa den så kallade barnahusetmetoden.*
- 13. Den kommunala verksamhet som arbetar med barn och föräldrar skall integrera ett aktivt och medvetet familjestöd i sitt arbete.*

7.1. Barnfamiljer

Servicen för barn och barnfamiljer är splittrad och svårtillgänglig. Många olika enheter inom socialvården (till exempel barnomsorgen, missbrukarvården, barnskyddet och familjerådgivningen) samt inom hälso- och sjukvården (till exempel barn- och ungdomspsykiatri, vuxenpsykiatri, barn- och mödrarådgivningen samt barn- och ungdomsenheten vid ÅCS) arbetar med fokus på barnets och familjens bästa. Bland annat på grund av att resurserna är splittrade kan servicens kvalitet och tillgänglighet inte alltid garanteras. Genom att etablera ett tätare samarbete och en planerad samverkan är det möjligt att förverkliga en klientcentrerad funktionell servicehelhet vari ingår både bas- och specialservice.

Mål

- *Att skydda uppväxtförhållandena för alla flickor och pojkar på Åland och att stödja vårdnadshavarna i deras fostrande uppgift.*

Anvisning

14. Kommunerna bör tillförsäkra sig en god personalkompetens inom socialvården.

15. Kommunerna bör utveckla hemservicen och anställa s.k. familjearbetare till behövande barnfamiljer.

7.2. Barnskydd

Kommunernas ansvar för barnskyddet regleras i landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen samt i barnskyddslagen (FFS 417/2007). Barnskyddet indelas i förebyggande åtgärder, utredning av behovet av barnskydd, stödåtgärder inom öppenvården, brådskande placering av barn, omhändertagande, vård utom hemmet samt eftervård. Kommunen eller flera kommuner tillsammans skall göra upp en plan för att främja barns och unga personers välfärd samt ordna och utveckla barnskyddet. Planen skall godkännas av kommunens fullmäktige och beaktas när budget och ekonomiplan görs upp, se 12 § barnskyddslagen (FFS 417/2007).

Barnskyddet har till uppgift att trygga följande rättigheter:

- Varje barn har rätt till en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt till en harmonisk och mångsidig utveckling
- Barn har företrädesrätt till särskilt skydd och särskild omsorg
- Ett barn skall tillförsäkras positiva och nära mänskliga relationer, vilket särskilt gäller förhållandet mellan barnet och föräldrarna
- Ett barn skall uppfostras så, att det får förståelse, stöd, trygghet och ömhet
- Ett barn får inte underkuvas, agas kroppsligen eller på annat sätt behandlas kränkande
- Barnets utveckling till självständighet, ansvarsmedvetenhet och vuxenhet skall stödjas och befrämjas

Det stöd som ges barnen eller de unga och deras familjer syftar i första hand till att barnen skall kunna växa upp och utvecklas i det egna hemmet. Då ett barns levnadsförhållanden av en eller annan orsak äventyras, skall kommunen omgående vidta behövliga stödåtgärder inom den öppna vården. I de fall dessa inte är tillräckliga skall barnet garanteras så god vård som möjligt utanför hemmet. Samtidigt får barnets vårdnadshavare hjälp till bättre livskontroll, så att barnet så snart som möjligt skall kunna flytta tillbaka hem.

Kommunernas tjänstemän samarbetar i barnskyddsverksamheten med barnens föräldrar, barnomsorgen, hemservicen, skolväsendet, polisen och flera andra instanser.

Av 11 § i barnskyddslagen följer att en kommun skall se till att barnskyddet till sin innebörd och omfattning ordnas så som behovet i kommunen förutsätter och ordnas i tillräcklig utsträckning vid de tider på dygnet som det behövs. Den försöksverksamhet som startade den 1 september 2008 med en gemensam barnskyddsjour för alla de åländska kommunerna garanterar ett barn, som befinner sig i en situation som kräver brådskande placering och omgående behöver placeras i vård utom hemmet, denna rätt. Beslut om brådskande placering fattas av en socialarbetare. Beslut om omhändertagande bereds av den socialarbetare som ansvarar för barnets angelägenheter i samarbete med en annan socialarbetare eller någon annan anställd som är förtrogen med barnskydd. I ett barnskyddsärende som innebär omhändertagande och placering i vård utom hemmet fattas beslutet av en ledande tjänsteinnehavare om vårdnadshavaren eller ett barn som fyllt 12 år inte motsätter sig omhändertagandet och den därtill anslutna placeringen i vård utom hemmet, i annat fall fattas

beslutet av förvaltningsdomstolen. Barnskyddslagen understryker kommunens skyldighet att tillse att socialarbetaren har tillgång till nödvändig sakkunskap vid handhavandet av ett barnskyddsärende. Landskapsregeringen ser positivt på att Ålands kommunförbund har tillsatt en gemensam expertgrupp för utsatta barn. Kommunerna lever därmed upp till kraven i 14 § barnskyddslagen (FFS 417/2007). Det är positivt om kommunerna kan samordna även andra funktioner inom barnskyddet. Högkvalitativt barnskydd förutsätter att samarbetet mellan flera kommuner vidareutvecklas.

Mål

- *Barnskyddet koncentreras ytterligare till några få serviceenheter.*
- *Kommunerna bör ägna särskild uppmärksamhet åt att säkerställa effektiva insatser inom barnskyddet.*
- *Förbättrad kännedom om anmälningsskyldigheten enligt barnskyddslagen.*

Anvisning

16. *Kommunerna uppgör planer för att ordna och utveckla barnskyddet, som godkänns av respektive kommuns fullmäktige.*
17. *Kommunerna fortsätter den påbörjade samordningen av resurserna inom barnskyddet som pågår inom Ålands kommunförbund.*
18. *Landskapsregering och kommuner ansvarar tillsammans för en intensifierad information till personer med anmälningsplikt enligt barnskyddslagen.*

7.2.1. Förebyggande åtgärder

Ålands hälso- och sjukvårds barn- och mödrarådgivningsbyrå, kommunernas barnomsorgsverksamhet, skolans psykosociala elevvård och skolhälsovården samt ungdomsarbetet förebygger behovet av barnskyddsåtgärder samtidigt som de ofta är de första som uppmärksammar behovet av dessa åtgärder.

7.2.2. Stödåtgärder inom den öppna vården

Enligt barnskyddslagen skall socialmyndigheterna i kommunen stödja familjen, barnet eller den unga med åtgärder inom den öppna vården, om uppväxtförhållandena äventyrar eller inte tryggar barnets eller den ungas hälsa och utveckling eller om barnet eller den unga genom sitt beteende äventyrar sin hälsa eller utveckling. Kommunen skall ordna tillräckligt ekonomiskt stöd för familjer som har ekonomiska problem eller bostadsproblem och avhjälpa bristerna i boendeförhållandena.

Stödåtgärderna inom den öppna vården skräddarsys individuellt enligt barnets och familjens behov och enligt den rådande situationen. Vid behov kan familjen få en stödperson eller en stödfamilj.

Som stödåtgärder inom den öppna vården kan barnet kortvarigt placeras i institutionsvård eller i vård utom hemmet utan omhändertagande, om familjens situation antas bli bättre inom en kort tid. Även hela familjen kan vid behov få rehabilitering. Andra stödåtgärder är till exempel rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor, hemservice, dagvård, terapitjänster och åtgärder inom missbrukarvården. Dessutom kan man hjälpa barnet och den unga i samband med skolgången, fritidsintressen och yrkesvalet och vid anskaffning av bostad.

7.3. Barnomsorg

Regelverket för kommunal och övrig samhällsstödd barnomsorg finns ännu i barnomsorgslagen (1997:14) för landskapet Åland jämte landskapsförordning. I författningarna

anges ramarna och förutsättningarna för verksamheten. En ny barnomsorgslag har antagits av Ålands lagting i april 2011. Lagen träder i kraft vid årsskiftet 2011/2012. Landskapsregeringen kommer att utarbeta och tillstålla kommunerna anvisningar gällande den förändring som skett i rätten till barnomsorg samt om överföring av information mellan barnomsorg och skola.

Ett systematiskt och långsiktigt arbete med att införliva genus- och jämställdhetsperspektivet i barnomsorgsverksamheten har påbörjats i enlighet med landskapsregeringens handlingsprogram och Ramprogrammet för det åländska jämställdhetsarbetet 2008-2011. Arbetet påbörjades i form av ett projekt hösten 2009. Resultatet av projektet skall utvärderas under år 2012. Projektet förväntas ha gett barnomsorgspersonal kunskap, verktyg och modeller för implementering av genus- och jämställdhetsperspektivet i alla delar av den verksamhet man bedriver.

Barnomsorgens styrdokument innehåller ett tydligt genus- och jämställdhetsuppdrag. Detta innebär att kvinnors och mäns, flickors och pojkars lika makt och inflytande skall genomsyra verksamhetens alla delar. Barnomsorgens roll är i detta avseende att förhindra och motarbeta traditionella könsrollsmönster och stärka och utveckla arbetet med genus- och jämställdhetsfrågor. Det åländska samhället är inte jämställt och barnomsorgen är en stor och viktig aktör i fostran till morgondagens vuxna. Målet med genus- och jämställdhetsarbetet i barnomsorgen är att vidga både flickors och pojkars individuella kompetenser och valmöjligheter i livet utan begränsningar av föreställningar om vad som är kvinnligt eller manligt.

Den pedagogiska utmaning som det faktum att numer fler barn än tidigare med annat modersmål än svenska finns i barnomsorgen kräver ny kunskap av barnomsorgspersonal. Landskapsregeringen har utarbetat riktlinjer för detta och erbjuder även visst ekonomiskt stöd till de kommuner som erbjuder extra stöd i svensk språkutveckling till barn med annat modersmål än svenska.

Landskapsregeringen har beslutat att en ny barnomsorgslag skall gälla från januari 2012.

Mål

- *En väl fungerande barnomsorg av hög kvalitet.*

Anvisning

19. *Kommunernas barnomsorgspersonal deltar i landskapsregeringens projekt för att erhålla kunskap, verktyg och modeller för implementering av genus- och jämställdhetsperspektivet i alla delar av barnomsorgsverksamheten.*
20. *Kommunerna följer riktlinjerna i rapporten "Stöd för barn i barnomsorgen med annat modersmål än svenska".*

7.4. Hemvårdsstöd

Genom landskapslagen (1985:50) om stöd för vård av barn i hemmet erbjuds vårdnadshavare hemvårdsstöd eller partiellt hemvårdsstöd för barn under tre år under vissa i lagen angivna förutsättningar. Det partiella hemvårdsstödet omfattar även vårdnadshavare med barn i grundskolans årskurs 1 och 2.

8. Alkohol och narkotika

Målsättningarna i landskapsregeringens alkohol- och narkotikapolitiska program för åren 2007-2011 är att minska totalkonsumtionen av alkohol bland kvinnor och män, att höja alkoholdebutåldern, att skapa ett narkotikafritt samhälle samt att minska skadeverkningarna. Målen uppnås genom att åtgärder vidtas för att minska berusningsdrickandet, att göra alkoholen mindre tillgänglig för minderåriga, att stoppa utbudet och efterfrågan på narkotika, att tidigt upptäcka alkohol- och narkotikamissbruk samt genom att tillhandahålla förebyggande åtgärder samt vård och behandling för de som behöver. Utbildning arrangeras för de som arbetar i förebyggande syfte eller möter drogproblematiken i sitt arbete. Ett nytt alkohol- och narkotikapolitiskt program utarbetas för åren 2012-2016 .

Exempel på preventiva åtgärder för att begränsa alkohol- och narkotikamissbruk är att engagerat arbeta för att förändra attityder i samhället genom att satsa på information till framförallt föräldrar. Föräldrarna är en betydelsefull resurs och bör få stöd för att kunna sätta gränser för sina barn i fråga om rusmedel. Vidare bör man fortsättningsvis vidta åtgärder för att begränsa tillgängligheten av droger samt satsa resurser på kompetensutveckling av personalen. En plan för drogundervisningen i grundskolorna för årskurs 4-9 har utarbetats. Även ett alkohol- och drogförebyggande program för landskapets skolor har utvecklats. Handlingarna finns tillgängliga via hemsidan www.drogfri.ax. Kommunerna bör ordna förebyggande rusmedelsinsatser för att skapa en livsmiljö där både kvinnor och män i olika åldrar kan känna sig trygga. Insatser som leder till ett minskat berusningsdrickande påverkar livsmiljön i positiv riktning. Det är en fördel om kommunerna kan samarbeta kring det rusmedelsförebyggande arbetet.

Särskild uppmärksamhet skall ägnas samarbetet mellan missbrukarvården å ena sidan och den övriga social- och hälsovården, nykterhetsverksamheten, skolan, ungdomsverksamheten samt tullen och polisen å den andra. Kommunerna beviljas från år 2008 särskilda landskapsandelar för missbrukarvården.

Mål

- *Minskad totalkonsumtion av alkohol, höjd alkoholdebutålder, ett narkotikafritt samhälle samt minskade skadeverknningar.*
- *En livsmiljö där både män och kvinnor känner sig trygga.*

Anvisning

21. *Kommunerna skall utveckla handlingsplaner för akuta behandlingssituationer.*
22. *Kommunerna skall arbeta aktivt med förebyggande åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruk för att skapa en livsmiljö där både kvinnor och män känner sig trygga.*

8.1. Missbrukarvård

Missbrukarvården är en del av den allmänna social- och hälsovården, men tillhandahåller även specialtjänster inom missbrukarvården och sköter kontakten till den specialiserade sjukvården. Man kan söka sig till alla öppna tjänster inom missbrukarvården på eget initiativ.

Kommunen skall sörja för att vården av missbrukare ordnas så att den till sin innebörd och omfattning motsvarar behovet i kommunen för både kvinnor och män. Servicen inom missbrukarvården ordnas i första hand som öppenvård men i vissa fall också som institutionsvård eller köp av sådana tjänster. Servicen omfattar akutvård, gruppterapi,

familjeterapi och rehabilitering. Service skall ges med hänsyn till missbrukarens, hans eller hennes familjs och andra närstående personers behov av hjälp, stöd och vård.

Vården och rehabiliteringen grundar sig på frivillighet och är av konfidentiell karaktär. En missbrukare kan även omhändertas för vård oberoende av sin vilja, antingen på grund av hälsorisker eller sin våldsamhet. Av missbrukarvårdens specialtjänster är alkohol- och drogmottagningen en öppenvårdsenhet. Mottagningen finns i Mariehamn.

Institutionsvård, med några så kallade tillnyktrings- och avgiftningsplatser, ordnas i begränsad omfattning genom Ålands hälso- och sjukvård, medan annan institutionsvård ordnas utanför Åland av kommunerna. Syftet med akutvård av missbrukare är i dagens läge endast att avbryta rusmedelsbruket. Långvarig rehabilitering på institution är nödvändig för personer då akutvården inte är tillräcklig eller ändamålsenlig.

En av landskapsregeringen tillsatt arbetsgrupp har utrett behovet av s.k. halvvägsstöd för missbrukare som återvänder från behandlingshem och för fångar som frigges. Arbetsgruppen föreslår att en vuxenlots anställs för att stödja integreringen och acklimatiseringen i samhället och för att hjälpa till med ordnande av arbete och boende.

Lagen om missbrukarvård och lagen om nykterhetsarbete gäller i landskapet i den lydelse lagarna hade den 31 december 1992. Lagstiftningen om missbrukarvård skall revideras under år 2012.

Anvisning

23. Kommunerna ordnar vården av missbrukare så att den till sin innebörd och omfattning motsvarar behovet i kommunen.

9. Äldreomsorg

Landskapsregeringen har antagit målsättningar och handlingsplan för äldrevården utgående från slutrapporten från arbetsgruppen för att utreda förutsättningarna för äldreomsorgen och utarbetat kvalitetsrekommendationer angående tjänster för äldre. Målet är att minst 90 % av befolkningen som fyllt 75 år skall kunna bo kvar och leva självständigt i sitt hem och i sin invanda boendemiljö. Äldres förmåga att bo kvar hemma skall stödas genom snabbt tillgängliga och högklassiga social- och hälsovårdstjänster. De äldres funktions- och initiativförmåga skall främjas genom stöd och aktiviteter inom ramen för kommunernas och frivilligorganisationernas verksamheter.

Genom tillräckliga satsningar på boende och boendemiljöer som är anpassade till äldres behov blir en överflyttning av äldre till institutionsvård nödvändig endast vid behov av kontinuerlig tillsyn och vård eller där de sjukvårdsmässiga insatserna är dominerande. Kommunernas serviceboenden och de effektiverade serviceboendena fungerar redan i dag ofta som bas för kommunens hemtjänstpersonal samt som centrum för dagverksamheten också för ute i kommunen kvarboende äldre. Ett effektivare samarbete mellan hemtjänst och hälso- och sjukvård möjliggörs om lokal hälsovårds- och hemsjukvårdspersonal är stationerade i samma byggnader. Dessutom bör servicehusen kunna fungera som tillfällig avlastning för närståendevårdare och andra anhöriga till hemmaboende åldringar, till exempel under semester, fridagar eller arbetsdryga perioder.

Landskapsregeringen har i samråd med kommunerna utarbetat kvalitativa och funktionella mål för vård och omsorg om äldre människor. Målet är en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar äldreomsorg. Ett av fokusområdena i landskapsregeringens utvecklings- och

kvalitetsarbete är att kartlägga och utveckla de vård- och servicekedjor som äldre berörs av. Mål och kvalitetsindikatorer tas fram i samarbete med Ålands hälso- och sjukvård samt kommunerna.

Den demografiska utvecklingen sätter press på kommunernas äldreomsorg, såväl beträffande ekonomiska som personella resurser. I syfte att genom samarbete möjliggöra en ekonomisk, effektiv och ändamålsenlig resursanvändning finns i den nya hälso- och sjukvårdslagen en uttrycklig bestämmelse om att ÅHS ska samarbeta med socialvården. Samarbete ska ske så att uppgifterna kan skötas på ett behörigt sätt och med patientens bästa och behov av dels hälso- och sjukvårdstjänster dels socialvårdstjänster som utgångspunkt.

Landskapsregeringens betoning av vikten av förebyggande och hälsofrämjande insatser syns tydligt i den nya hälso- och sjukvårdslagen. Enligt lagen ska landskapsregeringen och kommunerna i samband med beslutsfattandet bedöma och beakta konsekvenserna för hälsan och välfärden av de beslut man fattar. ÅHS förpliktigas att tillhandahålla rådgivningstjänster för äldre. Syftet är att förbättra de äldres förutsättningar att så länge som möjligt upprätthålla och bevara funktionsförmågan, att stödja ett självständigt boende hemma, att ge de äldre större möjligheter till ett aktivt liv och delaktighet i samhället samt att minska deras behov av vård dygnet runt. I lagen intas en bestämmelse om hälsofrämjande hembesök för äldre (ersätter nuvarande förebyggande hembesök) vilka ska ske i samarbete med socialvården.

I landskapet är det fortsättningsvis kommunerna som inom ramen för socialvården ansvarar för omsorg, sjukvård, uppehälle och rehabiliterande verksamhet vid institutionerna. Landskapsregeringen betonar att förutsättningen för vård på rätt nivå är att en enhetlig metod för vårdtyngdsmätning genomförs i samtliga kommuner.

I den nya hälso- och sjukvårdslagen ingår att Ålands hälso- och sjukvård kan ordna hemservice. Detta innebär att sammanhållen hemvård blir möjligt på permanent basis. Syftet med sammanhållen hemvård är att skapa en bättre kontinuitet och kvalitet i hembesöken hos de äldre. Vidare bör ett sådant system medföra effektivitetsvinster både ur ett ekonomiskt perspektiv men även ur ett verksamhetsperspektiv. Verksamheten kommer att bygga på ett frivilligt samarbete mellan ÅHS och kommunerna och förutsätter ett godkännande av båda parter samt ett avtal om hur samarbetet ska fungera i praktiken.

Landskapsregeringen tar ställning till behovet av en eventuell lagstiftning om de äldres rättigheter när effekterna av kvalitetsrekommendationen angående tjänster för äldre hunnit utvärderas.

Mål

- *En hållbar äldreomsorg genom tillräckliga satsningar på förebyggande, aktiverande och rehabiliterande åtgärder.*
- *Vård och omsorg ges i enlighet med behov, på rätt nivå och i rätt tid.*
- *Minst 90% av de personer som fyllt 75 år skall ha möjlighet att bo i eget hem.*

Anvisning

24. *Kommunerna bör säkerställa tillräckliga resurser för service som stöder äldre kvinnors och mäns hemmaboende.*
25. *Kommunerna bör utveckla servicen till klienter i eget boende (hemservice).*
26. *En enhetlig metod för vårdtyngdsmätning genomförs i samtliga kommuner.*

10. Service för funktionshindrade

Målet med handikappolitiken är ett jämlikt bemötande av funktionshindrade flickor och pojkar samt kvinnor och män, stöd för de funktionshindrade att ha kontroll över sitt liv, stöd för att främja arbets- och funktionsförmågan och ett självständigt liv. Landskapsregeringen avser att åren 2012-2016 särskilt prioritera områdena tillgänglighet, funktionshindrades ekonomiska förutsättningar samt främjandet av levnadsvillkoren för funktionshindrade barn och deras familjer.

Service till funktionshindrade går främst ut på att avlägsna hinder för dem samt erbjuda tjänster och rehabilitering. En individuell serviceplan skall göras upp för personer med funktionshinder för att utreda och samordna de tjänster och stödåtgärder som han eller hon behöver. De kommunala myndigheterna gör tillsammans med den funktionshindrade och hans eller hennes vårdnadshavare eller anhöriga upp planen. Med hjälp av planen förbättrar man personens självbestämmanderätt och påverkningsmöjligheter. Planen skall justeras med jämna mellanrum och för den utses en ansvarsperson, som samordnar tjänsterna.

Arbetslivet, utbildningsväsendet, bostäder och bostadsområden, kulturinstitutioner samt friluft- och rekreationsanläggningar skall utformas så att de kan nyttjas av kvinnor och män samt flickor och pojkar med funktionshinder. Personer med funktionshinder har rätt till arbetsträning och meningsfull sysselsättning. Kommunerna har en skyldighet att ordna färdtjänst för gravt funktionshindrade individer, samt tillse att platser inom serviceboende finns tillgängliga alternativt bekosta ändringsarbeten i den funktionshindrades bostad. Denna skyldighet föreligger oavsett klientens ålder.

Landskapsregeringen avser att under år 2012 utarbeta ett nytt handikappolitiskt program.

Anvisning

27. *Kommunerna bör aktivt tillse att kvinnor och män, flickor och pojkar med fysiska och psykiska funktionshinder erhåller det stöd som de är berättigade till enligt gällande lagstiftning.*
28. *Kommunerna skall uppgöra individuella serviceplaner för personer med funktionshinder.*

11. Specialomsorg

Samtliga kommuner på Åland utgör tillsammans ett specialomsorgsdistrikt, vilket förvaltas av kommunalförbundet Ålands Omsorgsförbund k.f.

Mål

- *Upprätthålla service för kvinnor och män med utvecklingsstörning som kompenserar för funktionshindret och ger möjlighet till ett självständigt liv med eget boende, sysselsättning och en meningsfull fritid.*

12. Utkomststöd

Regler om utkomststöd finns i landskapslagen (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd jämte landskapsförordning. Lagen om utkomststöd gäller i landskapet i dess ursprungliga lydelse från år 1997.

Utkomststödet är ett ekonomiskt stöd inom socialvården som beviljas av kommunerna i sista hand i syfte att trygga en persons eller familjs utkomst i situationer där personens eller

familjens inkomster och förmögenhet inte räcker till för att täcka de nödvändiga dagliga utgifterna. Utöver det egentliga utkomststödet beviljar kommunerna förebyggande utkomststöd. Kommunerna bestämmer själv om grunderna för det förebyggande utkomststödet. Syftet med det förebyggande utkomststödet är att främja en persons och familjs sociala trygghet och stödja personen och familjen att klara sig på egen hand samt att förebygga utslagning och långvarigt beroende av utkomststöd.

I enlighet med lagtingets beslut nr 48/2011 uppdateras blankettlagen om utkomststöd och en automatik tas in i lagstiftningen, så att ändringar i rikslagen kommer att gälla i landskapet när de träder ikraft. Utkomststödet grunddel höjs till finländsk nivå och en engångsförhöjning med 10 procent görs i grunddelens livsmedelskostnader för att kompensera för högre livsmedelskostnader i landskapet. Den andel av ensamförsörjartillägget som inte ska beaktas som inkomst vid fastställande av utkomststöd ändras från 50 procent till 100 procent.

Anvisning

29. *Kommunerna antar grunder och anslår medel för förebyggande utkomststöd.*

13. Boende

Den kommunala bostadspolitiken spelar en viktig roll när det gäller att förebygga problem och i fråga om behovet av service, och därmed också för kostnaderna för socialvården. Kommunerna bör eftersträva att kvinnor och män med utbildning i och erfarenhet av socialt arbete deltar redan i planeringsskedet av byggprojekt och boendemiljö så att de blir tillgängliga för alla oberoende av kvinnans eller mannens ålder, funktionshinder och livssituation. Socialväsendet har till uppgift att inhämta och vidarebefordra uppgifter om brister i boendeområdena och om möjligheterna att förbättra dem utifrån klienternas behov. I detta arbete bör samråd ske med handikapprådet.

Socialväsendet bör uppmärksamma byggherrar och bostadsägare på den åldrande befolkningens och de funktionshindrades behov så att rätt byggda hissar, dörröppningar, kök, toaletter och tvättutrymmen ger en möjlighet att bo kvar i eget hem även med sämre funktionsförmåga. Vid prövning av ansökan om byggnadslov är byggnadsnämnd skyldig att beakta att byggnaden med hänsyn till användningen är anpassad efter de krav som kan ställas av personer med nedsatt rörelseförmåga.

Anvisning

30. *Kommunerna bör beakta människors sociala behov i olika livsskeden vid planering av bostadsbyggande.*

14. Utveckling av servicestrukturen och servicen

Behovet av institutionsplatser i landskapet är väl tillgodosett. Kommunerna bör i stället utveckla servicestrukturen i funktionellt hänseende, genom att bygga ut öppenvården och olika mellanformer av vård samt på lösningar som stöder självständigt boende. Öppenvårdstjänsterna för personer med demenssjukdomar, patienter inom psykiatri och missbrukare är fortsättningsvis otillräckliga.

Utgångspunkten för utvecklandet av servicen är att livskvaliteten skall förbättras, med respekt för människans egen vilja. Detta innebär oftast att äldre kvinnor och män samt fysiskt och psykiskt funktionshindrade kvinnor och män stöds genom olika service- och stödåtgärder så att de kan bo hemma eller i hemliknande förhållanden. En sådan utveckling av servicestrukturen

förutsätter emellertid att nödvändiga personalresurser placeras inom öppenvården samt att personalen har sådan utbildning och ges sådan handledning som motsvarar den nivå som vården och omsorgen kräver.

Anvisning

31. Kommunerna bör utveckla servicestrukturen i funktionellt hänseende.

15. Kvinnofridsarbetet

Det åländska kvinnofridsarbetet syftar bland annat till att öka medvetenheten om fenomenet mäns våld mot kvinnor och barn. Grundutbildning och kompetensutveckling krävs för att yrkesverksamma skall vara rustade att upptäcka våld och förstå de utsattas situation samtidigt som man skall erbjuda ett professionellt och empatiskt bemötande. Förövaren skall också erbjudas stöd och hjälp och hänvisas till ATV (Alternativ Till Våld) – Ålandsprojektet.

Anvisning

32. Kommunerna bör tillse att personal som kommer i kontakt med kvinnor och barn som utsätts för våld har tillräckliga kunskaper för att hantera problematiken.

16. Data-, statistik- och uppföljningssystem

Uppföljningen inom social- och hälsovården grundar sig huvudsakligen på statistiska uppgifter som Statistikcentralen och Institutet för hälsa och välfärd (THL) samlar in. Vissa statistiska uppgifter insamlas även genom Ålands statistik- och utredningsbyrås (ÅSUB) försorg.

Uppföljning av den åländska socialvården måste delvis ske enligt samma system som i riket, därför att det delvis följer av lagstiftning, är nödvändigt för att möjliggöra jämförelser med riket samt för att landskapet skall kunna medverka i det nordiska statistiksamarbetet. För att statistiken skall bli tillförlitlig krävs det att personal från hemsjukvården och hemvården samarbetar då uppgifter lämnas om gemensamma klienter. Statistik skall framställas på basis av kön.

Anvisning

33. Kommunerna bör lämna in begärda statistikuppgifter till Statistikcentralen, THL och ÅSUB.

17. Socialjour

Med socialjour menas att inom ramen för en jourverksamhet utanför ordinarie tjänstetid ordna nödvändiga och brådskande socialtjänster så att man dygnet runt kan bemöta akuta behov i olika nöd- och krissituationer.

Landskapsregeringen uppställde i socialvårdsplanen för åren 2006-2010 målsättningen att en för landskapet heltäckande socialjour skulle fungera från 1.1.2007. Kommunerna uppmanades i samband därmed att utreda och förbereda en jourverksamhet. En gemensam barnskyddsjour inledde sin verksamhet i landskapet den 1 september 2008. Landskapsregeringens uppfattning är att det även inom andra områden än barnskyddets kan finnas behov av brådskande socialtjänster, varför en socialjour fortsättningsvis är ett mål.

Mål

- *Kommunerna har en fungerande socialjoursverksamhet.*

Anvisning

34. Kommunerna planerar och inför på sikt en socialjour.

IV RESURSER

1. Drift

Landskapsandelen för socialvården beräknas enligt kommunens invånarantal, ålders- och bosättningsstruktur. Det sammanlagda beloppet av driftskostnaderna för den socialvård som kommunerna ordnar uppskattas till cirka 59,8 miljoner.

De landskapsandelar som skall erläggas för socialvården enligt 11 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården framgår av bilaga 1.

2. Personal

Det totala antalet anställda inom den socialvård som ligger till grund för fastställandet av landskapsandelen uppskattas år 2011 till cirka 838 personer.

3. Anläggningsprojekt

3.1. Definition

Med anläggningsprojekt avses byggande, anskaffning, grundlig reparatation eller motsvarande åtgärder i fråga om lokaler som utgör en funktionell helhet samt anskaffning av lös egendom i samband med sådana åtgärder, om åtgärdens beräknade totalkostnader uppgår till **minst 35.000 euro**. Anskaffning av markområde betraktas inte som anläggningsprojekt.

3.2. Förslag över anläggningsprojekt

Kommuner i bosättningsstrukturgrupp 1, d.v.s. Brändö, Föglö, Geta, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö kommuner skall årligen senast den 1 augusti tillställa landskapsregeringen ett förslag över anläggningsprojekt som det är meningen att förverkliga inom kommunen under de fem följande åren. Projekten redovisas i socialvårdsplanen.

3.3. Ansökan om landskapsandel för anläggningsprojekt

Kommun skall i god tid året innan projektet beräknas inledas tillställa landskapsregeringen en projektplan över anläggningsprojektet med följande innehåll:

- Allmän beskrivning av projektet
- Redogörelse för behovet av att genomföra projektet
- Beskrivning av tomt då fråga är om ny inrättning eller utvidgning av tidigare inrättning
- Huvudritningar i skala 1:100 samt en kortfattad byggnadsbeskrivning
- Tidtabell för projektets genomförande samt
- En kostnadsberäkning för projektet

3.4. Fastställande av anläggningsprojekt

Landskapsregeringen fastställer därefter på basis av projektplanen de anläggningsprojekt som skall inledas under verksamhetsåret. Samtidigt kan landskapsregeringen även meddela förhandsbesked om de projekt som kan inledas året efter verksamhetsåret.

3.5. Inkomna förslag över anläggningsprojekt

Inga förslag över anläggningsprojekt med angiven tid för byggstart under år 2012-2016 har inkommit till landskapsregeringen.

Minister

Carina Aaltonen

Vik. socialvårdsbyråchef

Liselotte Lund

BILAGA 1

SOCIALVÅRDEN 2012

Bostr.gr.	Invånarantal i åldersgrupper 1.1.2011					Kalkylerad kostnad netto (inkl. interna)	Ls-andel %	LS- ANDEL Grunddel	LS- ANDEL Special- omsorgen	LS- ANDEL Barnskydd	LS- ANDEL Missbrukar- vård	LANDSKAPS- ANDEL Kalkylering Sammanlagt	
	Åldersgrupp												
	0-6	7-64	65-74	75-84	85+								
Basbelopp i euro	9 535,68	564,76	1 549,15	5 760,02	19 492,13								
Brändö	1	22	340	67	38	21	1 133 812	45,50%	515 884	88 290	5 005	455	609 634,08
Eckerö	2	63	685	102	60	33	2 134 463	42,50%	907 147	235 404	37 825	18 700	1 199 075,55
Finström	4	220	1 827	261	125	69	5 598 954	32,50%	1 819 660	189 674	34 125	27 300	2 070 758,77
Föglö	1	30	395	72	54	29	1 497 002	45,50%	681 136	11 749	28 210	6 825	727 919,77
Geta	1	34	327	62	41	11	1 055 511	45,50%	480 258	153 186	31 850	1 365	666 658,60
Hammarland	2	122	1 113	145	102	26	3 110 875	42,50%	1 322 122	101 726	23 800	8 925	1 456 572,80
Jomala	5	450	3 125	323	138	62	8 559 701	27,50%	2 353 918	200 506	100 375	23 100	2 677 899,14
Kumlinge	1	17	245	46	39	17	927 741	45,50%	422 122	49 453	910	455	472 940,47
Kökar	1	11	183	34	22	9	563 064	45,50%	256 194	0	0	0	256 194,24
Lemland	3	149	1 397	162	85	21	3 359 685	37,50%	1 259 882	100 464	45 750	10 875	1 416 970,93
Lumparland	2	30	278	58	23	5	762 865	42,50%	324 218	34 641	3 825	1 275	363 958,80
Saltvik	3	136	1 303	187	130	46	3 967 866	37,50%	1 487 950	107 292	7 875	8 625	1 611 741,90
Sottunga	1	2	82	14	10	11	359 083	45,50%	163 383	0	0	0	163 382,95
Sund	2	73	745	109	67	25	2 158 933	42,50%	917 546	145 079	221 000	2 975	1 286 600,42
Vårdö	1	27	303	57	48	17	1 124 734	45,50%	511 754	44 538	1 365	1 820	559 477,15
Mariehamn	8	711	8 417	1 077	653	332	23 434 568	14,50%	3 398 012	489 289	216 485	62 350	4 166 136,00
Hela Åland		2 097	20 765	2 776	1 635	734	59 748 859		16 821 186	1 951 290	758 400	175 045	19 705 921,57

BARNSKYDD 2010 - SOCIALVÅRDEN 2012							
Kommun	Kommunens självrisk	Nettokostnader 2010	Nettokostnader 2010	Nettokostnader Sammanlagt	Kommunens självrisk	Landskapsandel barnskydd	Bosättnings- strukturgrupp
	ökande enligt bosättnings- strukturgrupp	212 Anstalts- o fam.vård inom barnskydd	217 Annan barn- o. Familjevård				
Brändö	54,50%	0	11 000	11 000	5 995,00	5 005,00	1
Eckerö	57,50%	40 000	49 000	89 000	51 175,00	37 825,00	2
Finström	67,50%	53 000	52 000	105 000	70 875,00	34 125,00	4
Föglö	54,50%	41 000	21 000	62 000	33 790,00	28 210,00	1
Geta	54,50%	34 000	36 000	70 000	38 150,00	31 850,00	1
Hammarland	57,50%	35 000	21 000	56 000	32 200,00	23 800,00	2
Jomala	72,50%	190 000	175 000	365 000	264 625,00	100 375,00	5
Kumlinge	54,50%	0	2 000	2 000	1 090,00	910,00	1
Kökar	54,50%	0	0	0	0,00	0,00	1
Lemland	62,50%	77 000	45 000	122 000	76 250,00	45 750,00	3
Lumparland	57,50%	0	9 000	9 000	5 175,00	3 825,00	2
Saltvik	62,50%	4 000	17 000	21 000	13 125,00	7 875,00	3
Sottunga	54,50%	0	0	0	0,00	0,00	1
Sund	57,50%	429 000	91 000	520 000	299 000,00	221 000,00	2
Vårdö	54,50%	0	3 000	3 000	1 635,00	1 365,00	1
Mariehamn	85,50%	443 000	1 050 000	1 493 000	1 276 515,00	216 485,00	8
TOTALT		1 346 000	1 582 000	2 928 000	2 169 600,00	758 400,00	

SPECIALOMSORGEN 2010 - SOCIALVÅRDEN 2012

Kommun	Kommunens självrisk	Nettokostnader 2010	Kommunens självrisk	Landskapsandel specialomsorgen	Bosättnings- strukturgrupp
	ökande enligt	euro			
	bstrgr	enl. bokslut			
Brändö	54,50%	194 043,21	105 753,55	88 289,66	1
Eckerö	57,50%	553 891,01	318 487,33	235 403,68	2
Finström	67,50%	583 611,72	393 937,91	189 673,81	4
Föglö	54,50%	25 821,43	14 072,68	11 748,75	1
Geta	54,50%	336 672,54	183 486,53	153 186,01	1
Hammarland	57,50%	239 355,10	137 629,18	101 725,92	2
Jomala	72,50%	729 113,77	528 607,48	200 506,29	5
Kumlinge	54,50%	108 688,96	59 235,48	49 453,48	1
Kökar	54,50%	0,00	0,00	0,00	1
Lemland	62,50%	267 904,37	167 440,23	100 464,14	3
Lumparland	57,50%	81 508,15	46 867,19	34 640,96	2
Saltvik	62,50%	286 112,01	178 820,01	107 292,00	3
Sottunga	54,50%	0,00	0,00	0,00	1
Sund	57,50%	341 362,33	196 283,34	145 078,99	2
Vårdö	54,50%	97 885,74	53 347,73	44 538,01	1
Mariehamn	85,50%	3 374 404,24	2 885 115,63	489 288,61	8
TOTALT		7 220 374,58	5 269 084,27	1 951 290,31	

MISSBRUKARVÅRD 2010 - SOCIALVÅRDEN 2012

KOMMUN	KOMMUNENS SJÄLVRISK	NETTOKOSTNADER 2010	KOMMUNENS SJÄLVRISK	LANDSKAPSANDEL MISSBRUKARVÅRD	BOSÄTTNINGS- STRUKTURGRUPP
	ÖKANDE ENLIGT	EURO			
	BSTRGR				
BRÄNDÖ	54,50%	1 000	545,00	455,00	1
ECKERÖ	57,50%	44 000	25 300,00	18 700,00	2
FINSTRÖM	67,50%	84 000	56 700,00	27 300,00	4
FÖGLÖ	54,50%	15 000	8 175,00	6 825,00	1
GETA	54,50%	3 000	1 635,00	1 365,00	1
HAMMARLAND	57,50%	21 000	12 075,00	8 925,00	2
JOMALA	72,50%	84 000	60 900,00	23 100,00	5
KUMLINGE	54,50%	1 000	545,00	455,00	1
KÖKAR	54,50%	0	0,00	0,00	1
LEMLAND	62,50%	29 000	18 125,00	10 875,00	3
LUMPARLAND	57,50%	3 000	1 725,00	1 275,00	2
SALTVIK	62,50%	23 000	14 375,00	8 625,00	3
SOTTUNGA	54,50%	0	0,00	0,00	1
SUND	57,50%	7 000	4 025,00	2 975,00	2
VÅRDÖ	54,50%	4 000	2 180,00	1 820,00	1
MARIEHAMN	85,50%	430 000	367 650,00	62 350,00	8
TOTALT		749 000	573 955,00	175 045,00	